

12. Новак-Каляєва Л.М. “Неполітична політика” В.Гавела та деякі концептуальні засади “Хартії 77” // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. М.М. Алексієвця. – Тернопіль, 2003. – Вип. 4. – С.349-352.
13. Постоловский Р.М. Роль демократических традиций в формировании «параллельной культуры» в Чехословакии в период от «Пражской весны» до «бархатной революции» // Тоталитаризм и анти-тоталитарные движения в Болгарии, СССР и других странах Восточной Европы (20 – 80 гг. XX ст.): Матер. междунар. науч. конф. / Межресп. науч. асоц. болгаристов; ред. Г.И. Чернявский: В 2 т. Т.2. – Х., 1995. – С.209-216.
14. Sikora S. Rok 1968 a politicky vyvoj na Slovensku. – Bratislava, 2008. – 229 s.

РЕЗЮМЕ

ДВИЖЕНИЕ ЗА ФЕДЕРАЛИЗАЦИЮ ЧЕХОСЛОВАКИИ ВО ВРЕМЯ «ПРАЖСКОЙ ВЕСНЫ» 1968 г. В ДОКУМЕНТАХ СЛОВАЦКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО АРХИВА

Шницер И.Е. (Ужгород)

В основе статьи лежат документы Словацкого национального архива в Братиславе, которые освещают различные аспекты движения за федерализацию Чехословакии во время «Пражской весны». Автор главное внимание обращает на отношение Словацкого национального совета и Коммунистической партии Словакии к вопросу федерализации Чехословакии в 1968 г.

Ключевые слова: Чехословакия, «Пражская весна», федерация, Словацкая национальная рада, Словацкая коммунистическая партия.

SUMMARY

MOVEMENT FOR CZECHOSLOVAKIA FEDERALIZATION DURING THE "PRAGUE SPRING" IN 1968 IN THE DOCUMENTS OF THE NATIONAL SLOVAK ARCHIVES

I. Schnitzer (Uzhhorod)

This article aims to familiarize readers with the documents of the National Slovak Archives in Bratislava, covering various aspects of the movement for the federalization of Czechoslovakia during the "Prague Spring". The main focus of the article is given to the attitude of the Slovak National Council and the Communist Party of Slovakia (PCC) to the issue of federalization of Czechoslovakia in 1968

Keywords: Czechoslovakia, «Prague Spring», Federation, the Slovak National Council, the Slovak Communist Party.

УДК 94(4):327(477+437.6)64

АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ І СЛОВАЧЧИНОЮ (ПОЧАТОК 90-х РОКІВ ХХ ст.)

Сергієнко Т. С. (Ужгород)

Наукове дослідження присвячено процесу становлення дипломатичних відносин між Україною та Словацькою Республікою на початку 90-х років ХХ століття. В статті вводяться в науковий обіг нові документи та матеріали з центральних українських архівів про становлення нової системи міжнародних відносин між Україною та Словаччиною на початку 1990-х років.

Ключові слова: Україна, Словаччина, незалежність, самостійність, формування, добросусідство, стратегічне партнерство.

Дипломатичні відносини України і Словацької Республіки – нових незалежних європейських держав, які утворилися на початку 90-х років ХХ століття на тлі постбіполярного світу, наближаються до двадцятої річниці офіційного встановлення дипломатичних стосунків. Знаменно, що Україна першою з-поміж країн світу 1 січня 1993 р. визнала

незалежність Словаччини. З того часу українсько-словацькі відносини успішно розвиваються на принципах добросусідства. Між нашими державами впродовж попередніх років не існувало розбіжностей і проблем, які не можна було б вирішити шляхом переговорів і компромісів. На початку третього тисячоліття слід взагалі констатувати співпадіння головних

українських і словацьких національно-державних інтересів на міжнародній арені – стратегічний курс на входження України і Словацької Республіки (СР) до загальноєвропейських і трансатлантичних структур.

На організацію дипломатичної роботи України і СР впливають загальні закономірності розвитку дипломатії як інструменту реалізації зовнішньополітичних інтересів, державно-політичного устрою, самооцінка і реальна роль країн в системі міжнародних відносин, активність і розгалуженість міждержавних зв'язків, особливості історичного розвитку держав.

Міцний історичний фундамент сучасного стратегічного партнерства між Україною і СР складають спільність долі та багатовіковий досвід добросусідства, толерантного співжиття, взаємодії і взаємовпливу українського та словацького народів. Разом з тим, із отриманням національно-державної самостійності наприкінці ХХ ст. Україна і Словаччина розпочали формування нової – побудованої за загальноприйнятими цивілізованими стандартами системи стосунків уже як суверенні і незалежні держави. Але початок становлення такої системи двосторонніх міждержавних відносин не варто зводити лише до якогось разового зовнішньополітичного акту або укладення певного міжнародно-правового документу. Факти свідчать, що на зламі 80-90-х років ХХ ст. до офіційного встановлення дипломатичних відносин, Україна і Словаччина пройшли підготовчий (перехідний чи неформальний) етап налагодження співробітництва, визначення його перспектив та часткової інституціоналізації двосторонніх зв'язків. Хронологічні межі цього етапу охоплюють часовий проміжок від переддня падіння тоталітарних режимів у Союзі Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) і Чехословацькій Соціалістичній Республіці (ЧССР) до 1993 року (рубіж 80-90-х років ХХ ст.).

В історичних і політологічних працях вчених України і Словаччини питанню становлення українсько-словацьких відносин на їх початковому етапі приділяється досить мало уваги. В найбільш повній, з виданих до теперішнього часу, роботі з питань співробітництва України з європейськими постсоціалістичними державами в 1990-2000 рр. – анованій історичній хроніці, підготовленій в Інституті історії України Національної академії наук України, зафіксовано лише один факт офіційних двосторонніх контактів до 1993 р. – візит міністра закордонних справ Словаччини П.Демеша до Києва у листопаді 1991 р. [12, с. 257]. Не згадано зовсім про контакти періоду 1990-1992 рр. [10, с. 25-28]. В опублікованій у 1998 р. статті ужгородських

вчених І.І.Вовканича та І.М.Сюська тільки побіжно говориться про візит голови Федеральних Зборів Чехо-Словацької Федеративної Республіки (ЧСФР) М.Ковача в Україну наприкінці 1992 р. у контексті підготовки визнання Українською державою незалежних Чеської Республіки (ЧР) і Словацької Республіки (СР) [9, с. 226].

Словацькі вчені рідко звертаються до зовнішньополітичних стосунків з Україною періоду оновленої чесько-словацької федерації 1990-1992 рр. Наприклад, у найбільш ґрунтовних роботах з проблем двосторонніх стосунків між Україною і СР відомого словацького політолога Александра Дулеби, в тому числі й у двох його індивідуальних монографіях за темою дослідження, виданих у 1998 і 2000 рр., зовсім не розглядається перебіг налагодження контактів між українською і словацькою сторонами у 1989-1992 рр. [13; 14]. З формально-юридичного погляду з боку СР, автор цих праць має рацію, не аналізуючи в обох солідних публікаціях перехідний або початковий етап українсько-словацьких відносин, так як до 1 січня 1993 р. ще не існувала незалежна словацька державність. Отже, не могло бути і мови про офіційні міждержавні стосунки. Тому, з погляду політологів-міжнародників, науково некоректно говорити про становлення і функціонування їх нової системи до 1993 р. Та ніхто і не бере під сумнів справедливості твердження, що міждержавного характеру українсько-словацькі відносини набрали лише після утворення новітньої словацької державності та офіційного визнання Україною незалежності Словаччини 1 січня 1993 р.

Але чистий політологічний або міжнародно-правовий погляд, як і абстрактні геополітичні схеми та категорії міжнародних відносин, не повністю відображають реалії розвитку українсько-словацьких стосунків на межі 80-90-х років ХХ ст. За таким формально-науковим підходом втрачається принцип історизму, об'єктивно притаманний будь-яким суспільним дослідженням. Виключається зв'язок сучасності українсько-словацьких стосунків із минулим. Виникає прецедент перервності історичного процесу еволюції українсько-словацьких відносин, які далеко не вичерпуються взаємодією національно-державних інституцій і структур. Складається хибний стереотип, що без незалежних держав нібито і не існувало системи стосунків між українським і словацькими народами. З іншого боку, не застосовується для поглибленого аналізу процесу становлення і розвитку сучасних українсько-словацьких відносин такий спеціальний науковий метод, як історико-генетичний. Загалом, формується не зовсім правильний стереотип, що стосунки між Україною і СР розпочалися лише з усамостійнення наших

держав і наче з “чистого листа”. Відправним пунктом для аналізу становлення та розвитку двосторонніх відносин у політологічних та частині історичних досліджень зазвичай береться визнання Україною незалежності Словаччини 1 січня 1993 р. і встановлення офіційних українсько-словацьких стосунків та укладення базового двостороннього договору про дружбу і добросусідство 29 червня 1993 р.

Документи в архівних фондах українського Міністерства закордонних справ засвідчують, що перші договірні відносини між Україною та Словаччиною були встановлені у травні 1989 р. - ще у той час, коли вони були складовими частинами унітарних федерацій, керованих компартійними режимами. Після «оксамитової революції» 17 листопада 1989 р. у Чехословаччині та незавершеного реформування чесько-словацького федерального союзу в 1990-1992 рр. українсько-словацькі зв'язки не були розірвані. Навпаки, обидві сторони інтенсивно вели пошук можливостей до зближення. Словаччина виборолала у керівних органів ЧСФР право на певну свободу дій у сфері зовнішньої політики. Було створено навіть окреме Міністерство, яке займалося участю Словаччини у субрегіональних міжнародних об'єднаннях та налагодженням зв'язків із сусідніми державами. І уже весною 1991 р. – за декілька місяців до усамостійнення України в Києві відбулися українсько-словацькі переговори на рівні глав урядів, де були досягнуті домовленості про формування принципово нової системи двостороннього співробітництва.

Ці та інші конкретні факти щодо інтенсивної українсько-словацької взаємодії на перехідному етапі співробітництва недостатньо відомі як широкому загалу громадськості, так і спеціалістам з українсько-словацьких стосунків. Зокрема і тому, що до теперішнього часу не опрацьовані відповідні документи із архівів України і Словаччини, де зберігаються такі важливі матеріали. В Україні гальмуючим фактором введення в науковий обіг неопублікованих джерел є те, що значний масив документального матеріалу з проблем сучасного українсько-словацького співробітництва поки що не систематизований і не сконцентрований у центральних архівних установах. Більшість його перебуває в поточних архівах міністерств і відомств та інших установ і організацій, де знаходиться нерідко у малодоступному для вивчення і використання з науковою метою стані. У СР, на жаль, на початку 2002 р. схвалено спеціальний закон про діяльність архівів, яким взагалі обмежується доступ до сучасних архівних фондів – документи можуть бути оприлюднені лише після закінчення 30-річного терміну їх архівного зберігання. Тобто, документальну базу становлення українсько-словацьких

стосунків, наприклад, періоду 80-90-х років ХХ ст. вчені в архівах СР зможуть дослідити тільки після 2012-2020 рр.

Певним чином компенсувати нестачу джерельного матеріалу з фондів українських і словацьких архівів могли б офіційні або тематичні публікації документів щодо двостороннього співробітництва. Але масив опублікованих документальних джерел з проблем українсько-словацьких відносин взагалі мізерний. Зовнішньополітичні відомства та інші державні органи України і СР до теперішнього часу не спромоглися спільно або окремо видати збірники документів чи хоча б збірки текстів основних договорів і угод, які складають міжнародно-правову базу сучасного українсько-словацького співробітництва. У Словаччині, принаймні, всі укладені країною, в тому числі і з Україною міжнародні договори, угоди, конвенції, протоколи та інші документи регулярно і в повному обсязі публікуються в офіційному «Збірнику законів і постанов». А в українському парламентському виданні – «Відомостях Верховної Ради України» і у випадку розгляду найважливіших міжнародно-правових актів, які регулюють стосунки України із зарубіжними державами, в т.ч. Словаччиною, вміщуються тільки короткі постанови Верховної Ради щодо їх ратифікації – без викладу самого тексту документу. Публікацію дво- і багатосторонніх зовнішньополітичних актів України у спеціальній рубриці практикував журнал МЗС України «Політика і час» та на сучасному етапі журнал «Зовнішні справи». Періодично, але безсистемно документи з міжнародного співробітництва, в т.ч. українсько-словацького, з'являються на сторінках преси, офіційних виданнях Кабінету міністрів України, міністерств і відомств, а також в мережі інтернет-ресурсів. Але цього явно мало.

Не до кінця вдалою слід вважати і позитивну за намірами спробу українського зовнішньополітичного відомства видати наприкінці 90-х років ХХ ст. документи зовнішньої політики України. У 1998 р. побачило світ двотомне синтезоване документальне видання «Україна на міжнародній арені». Уже з самого початку в основу формування цього збірника документів було закладено дещо хибний алгоритм. Упорядники і редакційна колегія вважали, що дана публікація є «... черговим виданням документів, що відображають діяльність нашої держави в зовнішньополітичній сфері, і таким чином продовжує серію, яка існувала раніше під назвою «Українська РСР на міжнародній арені» [3, с.3]. І, не зважаючи на заяву авторів про те, що зміст і форма вміщених у збірника документів «неспростовно засвідчують: йдеться про нові міжнародні реалії, нову Україну і нову політику» [3, с.3], уже сама,

запозичена з попередніх видань, застаріла система підбору і групування матеріалу та основна ціль – прагнення подати документальні відомості про майже всю політику України на міжнародній арені в 1991-1995 рр., призвели до вимушеної лаконічності, занадто стислої інформативності, а подеколи – і фрагментарності помічених у двотомнику матеріалів.

Тому цілком логічно у даному виданні міститься лише декілька документів про українсько-словацьке співробітництво 1990-1995 рр., а саме: інформації про прийом словацького міністра П.Демеша 14 листопада 1991 р. у Верховній Раді України [3, с. 221], про офіційний візит президента СР М.Ковача 29-30 червня 1993 р. до Києва [5, с.296-297], про перебування в Словаччині (і ФРН) з офіційним візитом міністра закордонних справ України А.Зленка у лютому 1994 р. [3, с. 313-314], про перебування в Україні у червні 1995 р. з офіційним візитом голови уряду СР В.Мечіара [3, с. 378-379]. У другій частині документального видання вміщено проект резолюції «Прийом Словацької Республіки у члени ООН», внесений делегаціями 98 країн, у т. ч. України, на 47-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 15 січня 1993 р. [4, с.5]. З-поміж документів про міжнародно-договірні відносини України наводяться постанови Верховної Ради України про ратифікацію Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та СР (24 лютого 1994 р.) [4, с.402], Договору між Україною і СР про спільний державний кордон (15 липня 1994 р.) [4, с.404] та Договору між Україною і СР про режим українсько-словацького державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (15 липня 1994 р.) [4, с. 404-405]. Перераховані опубліковані документи, безумовно, не дають вичерпної характеристики перебігу становлення двосторонніх відносин і процесу формування міжнародно-правової основи українсько-словацького співробітництва в першій половині 90-х років ХХ ст.

Для суттєвого розширення джерельної бази вивчення історії становлення сучасних відносин між Україною та Словаччиною, таким чином, необхідно залучати неопубліковані матеріали з центральних та регіональних архівів обох країн. З цією метою автором статті проведено дослідження фондів Відділу архіву зовнішньої політики МЗС України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГОУ) та Державного архіву Закарпатської області (ДАЗО).

Уже один із перших важливих документів, виявлених у архівних фондах МЗС України, – «Спільне комюніке Голови Ради Міністрів Української РСР і Голови Уряду Словацької Республіки» від 15 березня 1991 р. підтвердив попереднє припущення про ймовірну інтенсивну

роботу обох сторін над формуванням нової системи українсько-словацьких стосунків ще до усамостійнення наших держав. У комюніке повідомляється, що 15 березня 1991 р. в Києві відбулися переговори між Головою Ради Міністрів УРСР В.П.Фокіним і головою уряду СР В.Мечіаром, який перебував на Україні з офіційним візитом [2, арк.1]. У підписаному главами урядів республік, які входили ще до складу федеральних держав, в документі було відзначено, що УРСР та СР підтверджують свої прагнення підтримувати і розвивати добросусідські відносини та плідне співробітництво, що відповідають їх національним інтересам [2].

Особливий інтерес представляє наступний пасаж із цього українсько-словацького документу: «Було констатовано, що УРСР і Словацька Республіка не мають одна до одної ніяких територіальних претензій і вважають існуючий між ними кордон тепер і в майбутньому непорушним, що є важливим елементом миру та стабільності в Європі» [2]. По-перше, таке положення щодо непорушності спільного кордону і відсутності взаємних територіальних претензій зазвичай закріплюється в документах про стосунки між незалежними державами. А, по-друге, наскільки відомо, твердження про непорушність державного кордону, а, відповідно, і територіальних претензій «тепер і в майбутньому» було у даному документі вперше застосовано в практиці міжнародних відносин України.

У цьому контексті, інтерес представляє факт закріплення майже аналогічної тези потім – уже після проголошення незалежності України в українсько-угорському Договорі про основи добросусідства та співробітництва від 6 грудня 1991 р. У ньому вказувалося, що сторони не мають і не будуть мати в майбутньому територіальних претензій одна до одної. Під час процедури ратифікації цього договору в травні 1993 р. в Державних зборах Угорської Республіки дане договірне положення три дні дебатовалося угорськими парламентарями. Опоненти з рядів опозиції – насамперед представники право-радикальних партій Угорщини стверджували, що в міжнародно-правових документах немає майбутнього часу. Насправді ж, як засвідчила парламентська дискусія в Будапешті, головний зміст суперечок полягав у тому, що такий пункт договору між Угорщиною і Україною розглядався правими як самовідмова Угорщини назавжди від спроб повернути собі територію, втрачену за Тріанонською угодою 1920 р. [11, с.215].

Характерно, що положення про відсутність територіальних претензій і непорушність кордону «тепер і в майбутньому» не ввійшло до тексту Договору про добросусідство, дружні відносини і

співробітництво між Україною і СР, підписаного 29 червня 1993 р. Стаття 1 Договору зокрема гласить: «Договірні Сторони розвиватимуть свої відносини як дружні держави. Вони будуватимуть відносини між собою на основі принципів суверенної рівності, територіальної цілісності та політичної незалежності, непорушності існуючих державних кордонів...» [1, арк.1].

Українсько-словацьке комюніке від 15 березня 1991 р. містить ще декілька важливих фактів, які розкривають процес становлення двосторонніх відносин. У підсумковому документі про переговори українського і словацького керівників урядів вказується: «Сторони мають намір розвивати взаємовигідне співробітництво в торговельно-економічній, екологічній, науково-технічній та гуманітарній сферах. З цією метою Сторони вирішили розробити на новій основі відповідно до сучасних умов новий українсько-словацький документ про співробітництво замість Спільної українсько-словацької програми економічного та науково-технічного співробітництва, розвитку культурних і спортивних зв'язків між підприємствами і організаціями двох республік від 16 травня 1989 р., створивши для цього відповідні робочі органи на міжурядовому рівні» [2].

Згадана в комюніке Спільна українсько-словацька програма 1989 р. була одним із перших документів двостороннього співробітництва між нашими країнами. Її появу викликали спроби горбачовського керівництва СРСР методом надання союзним республікам деяких, але в більшості випадків символічних, прав на зовнішню діяльність зупинити помітний уже наприкінці 80-х років ХХ ст. так званий «парад суверенітетів». Хоча Україна була членом ООН та інших міжнародних організацій, радянське керівництво тривалий час не дозволяло республіці виходити на прямі міжнародно-договірні зв'язки із соціалістичними державами Східної Європи. І Спільна українсько-словацька програма 1989 р. залишилася чи не єдиним прикладом безпосередньої взаємодії України зі своїми сусідами за останні роки існування СРСР.

Слід, однак, визнати, що українсько-словацьку Спільну програму від 16 травня 1989 р. навряд чи можна вважати класичним документом міждержавних відносин. Цей двосторонній документ – швидше варіант традиційного для соціалістичної епохи «побратимського співробітництва». Це підтверджують документи, виявлені нами в іншому київському архіві – ЦДАГОУ. Тут у Фонді 1 «Центральний Комітет Комуністичної партії України» зберігаються досить важливі матеріали щодо українсько-словацького співробітництва 1989-1991 рр. У

Розділі VII цього фонду «Колишня таємна частина» містяться записки, довідки, інформації про економічне співробітництво України зі Словацькою Республікою [5] та інформації генерального консула СРСР у Братиславі для ЦК КПУ [6]. Зокрема, значний інтерес представляє інформація віце-консула М.І.Проходи про політичні процеси в середовищі української національної меншини в Словаччині [6]. Показово, що компартійне керівництво СРСР, визначивши «побратимом» для України Словацьку Республіку, уже з початку 1989 р. дало вказівку радянському консульському представництву у Братиславі інформувати не тільки Москву, але і українські партійні органи про внутрішньо-словацькі проблеми та питання українсько-словацького співробітництва [7]. Правда, Київ отримував інформацію з братиславського генконсульства лише до липня 1991 р. [8]. Після серпневого 1991 р. путчу ГКЧП та усамостійнення України такий канал дипломатичного зв'язку із Словаччиною перестав функціонувати.

Таким чином, як засвідчують виявлені нами нові матеріали з центральних українських архівів, формування нової системи двосторонніх відносин між Україною та Словаччиною на початку 90-х років певним чином відбувалося і на існуючій ще у попередній період базі «побратимських» чи «дружніх» зв'язків. Свою позитивну роль у формуванні основ відносин між Україною та СР зіграла і Спільна програма українсько-словацького співробітництва від 19 травня 1989 р. Але все це були міжнародні зв'язки і документи «напівсуверенітету». Хоча, як підтверджують матеріали архівів, ще в федеративних рамках Україна і Словаччина прагнули до повноцінних і самостійних міждержавних відносин. Наприклад, за результатами переговорів В.Фокіна та В.Мечіара в Києві 15 березня 1991 р., як засвідчує текст комюніке з архіву МЗС України, сторони для реалізації досягнутих між прем'єрами домовленостей «...дійшли до згоди найближчим часом розробити на рівні експертів відповідні двосторонні документи з метою їх підписання під час візиту Урядової делегації Української Радянської Соціалістичної Республіки до Словацької Республіки» [2]. На жаль, подальші події – серпневий 1991 р. путч ГКЧП, законотворчі кроки з усамостійнення України, внутрішньополітичні проблеми 1991 р. у Словаччині не дозволили реалізувати міжурядові домовленості від 15 березня 1991 р. і загальмували, але ні в якому випадку не припинили процес формування нової бази українсько-словацького співробітництва на початку 90-х років ХХ ст.

1. Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та Словацькою Республікою // Міністерство закордонних справ України. Відділ архіву зовнішньої політики (МЗС

- України. ВАЗП). – Ящик (Ящ.). України, архіву ООН та інших міжнародних організацій. – Розділ (Р.). Словаччина, Словацька Республіка. – Спр. 6.
2. Спільне комюніке Голови Ради Міністрів Української РСР і Голови Уряду Словацької Республіки від 15 березня 1991 // МЗС України. ВАЗП. – Ящ. України, архіву ООН та інших міжнародних організацій. – Р. Словаччина, Словацька Республіка. – Спр.6.
 3. Україна на міжнародній арені: Зб. документів і матеріалів (1991-1995 рр.): У 2-х кн.-Кн.1 / Упоряд. В.В.Будяков та ін.; Редкол. Г.Й.Удовенко (відп. ред.) та ін.; МЗС України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 736 с.
 4. Україна на міжнародній арені: Зб. Документів і матеріалів (1991-1995 рр.). У 2-х кн.-Кн.2 / Упоряд. В.В.Будяков та ін.; Редкол. Г.Й.Удовенко (відп. ред.) та ін.; МЗС України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 496с.
 5. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). – Ф. 1 – Оп. 32 – Спр.2865. – На 79 аркушах.
 6. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп. 32. – Спр.2866. – На 144 аркушах.
 7. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп. 32. – Спр. 2664. – На 206 аркушах.
 8. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп. 32. – Спр. 2970. – На 94 аркушах.
 9. Вовканич І., Сюсько І. Становлення міждержавних взаємин Чехії, Словаччини та України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: Збірник наукових праць. Випуск 7. – К.: Інститут історії України НАН України, 1998. – С.225-229.
 10. Мельникова І.М., Мартинов А.Ю. Розвиток відносин України з країнами Центральної та Південно-Східної Європи (90-ті роки ХХ ст.) // Україна і Європа (1990 – 2000 рр.). Частина 1: Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи: Анотована історична хроніка // Мельникова І.М., Євсєєнко І.В., Знаменська М.В., Мартинов А.Ю., Нікіфорук Д.І. – К.: Інститут історії України НАН України, 2001. – 308с.
 11. Ткач Д.І. Перші серед перших (до десятиріччя встановлення українсько-угорських стосунків) // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – Вип.5: Українська зовнішня політика та дипломатія: десять років незалежності. – К.: Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, 2001. – С.213-224.
 12. Україна і Європа (1990 – 2000 рр.). Частина 1: Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи: Анотована історична хроніка // Мельникова І.М., Євсєєнко І.В., Знаменська М.В., Мартинов А.Ю., Нікіфорук Д.І. – К.: Інститут історії України НАН України, 2001. – 308 с.
 13. Duleba A. Koniec súčasnej strednej Európy? Ukrajina a Slovensko po prvej vlnе rozšírenia NATO. Geopolitické scenáre budúceho vývinu neintegrovanej strednej Európy a alternatívy pre Slovensko / Doslov J.Alnер. – Br.: Inštitut pre verejné otázky, 1998. – 155 s.
 14. Duleba A. Ukrajina a Slovensko. Geopolitické charakteristiky vývinu a medzinárodné postavenie Ukrajiny. Implikácie pre Slovensko. – Br.: Veda, 2000. – 402 s. a 9 map.

Список скорочень:

ГКЧП – Государственный комитет по чрезвычайному положению
 ДАЗО – Державний архів Закарпатської області
 МЗС України – Міністерство закордонних справ України
 ООН – Організація Об'єднаних Націй
 СР – Словацька Республіка
 СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
 ЧР – Чеська Республіка
 ЧССР – Чехословацька Соціалістична Республіка
 ЧСФР – Чехо-Словацька Федеративна Республіка
 УР – Угорська Республіка
 УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
 ФРН – Федеративна Республіка Німеччина
 ЦДАГОУ – Центральний державний архів громадських об'єднань України
 ЦК КПУ – Центральний Комітет Комуністичної Партії України

РЕЗЮМЕ
АРХИВНЫЕ ИСТОЧНИКИ ПО ИСТОРИИ СТАНОВЛЕНИЯ
ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И СЛОВАКИЕЙ
(НАЧАЛО 90-х ГОДОВ XX в.)

Сергиенко Т. С. (Ужгород)

Научное исследование посвящено процессу становления дипломатических отношений между Украиной и Словацкой Республикой в начале 90-х годов XX века. В статье вводятся в научный оборот новые документы и материалы из центральных украинских архивов о становлении новой системы международных отношений между Украиной и Словакией в начале 1990-х годов.

Ключевые слова: Украина, Словакия, независимость, самостоятельность, формирование, добрососедство, стратегическое партнёрство.

SUMMARY
ARCHIVE SOURCES FROM THE HISTORY OF DIPLOMATYK RELATIONS
DEVELOPMENT BETWEEN THE UKRAINE AND SLOVAK REPUBLIC
(THE BEGINNING OF THE 90-TH OF XX CENTURY)

T. Sergijenko (Uzhhorod)

In the given article the new documents from the central ukrainian archives are implemented to the scientific usage about the development of the new system of international relations between the Ukraine and Slovak Republic in the beginning of the 90-th of XX century.

Keywords: Ukraine, Slovak Republic, independence, autonomy, forming, neighborhood, strategic partnership.

УДК 94(100)

ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ
ЗАСАДИ КОНЦЕПТУ

Кіш Є. Б. (Ужгород)

У статті досліджується еволюція і складові концепту Центральної Європи. Визначено головні складові концепту Центральної Європи. У статті в історичній ретроспективі здійснено комплексне дослідження концепту Центральної Європи в центральноевропейському дискурсі.

Ключові слова: Центральної Європи, культура, інтеграція, концепт, Європейський Союз.

Згідно Люсьєна Февра, мислення в категоріях генези, еволюції в кінцевому випадку формує так звану «літургію» нових теоретико-методологічних засад порівняльного аналізу суб'єктів і об'єктів історичного процесу. Наукові студії у галузі історії, об'єктом дослідження яких є народи країн центральноевропейського регіону та процеси їх розвитку у регіоні Центральної Європи, є вкрай актуальними і важливими для вітчизняної історії. Науковий аналіз теорії і практики розвитку країн Центральної Європи в контексті сучасних європейських інтеграційних процесів на сьогодні представляє вагомим значення для розробки і реалізації ефективної стратегії зовнішньої політики України на сучасному етапі.

Метою наукового дослідження є аналіз концепту Центральної Європи, розкриття сутності його використання. В контексті визначеної мети, окреслені наступні завдання: дослідити еволюцію і основні характеристики концепту «Центральна Європа», проаналізувати сучасне використання концепту «Центральна Європа».

Центральна Європа – окреслення меж чи території центральноевропейського регіону, визначення країн, які входять до цього регіону – є вже традиційно дискусійним питанням історії не тільки країн власне регіону чи їх сусідів, більше того, це питання глобального рівня. Тематика Центральної Європи, як власне і центральноевропейський регіон, була і є питанням стратегічного характеру, і входить до сфери впливу, інтересів США, ЄС, Росії тощо. Як відомо, геополітичне значення ролі центральноевропейського регіону сформулював відомий англійський вчений та політик сер Хальфорд Джон Макіндер у праці «Демократичні ідеали і реальність»: «Хто панує в Східній Європі, той керує Серцевою землею; Хто панує в Серцевій землі, той керує Світовим островом; Хто панує на Світовому острові, той керує світом» [5, с.35].

Отже, одним з найактуальніших питань, яке продовжують дискутувати історики, політологи, філософи, культурологи є питання